

Руцький Сергій Васильович

Медіаграмотність як фактор розповсюдження політичної інформації

УДК 316.774:004.5]-047.22:070.16»364»
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.14>

Руцький Сергій Васильович
аспірант кафедри політичних наук
і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса,
Україна
ORCID: 0009-0008-2420-9745

Статтю присвячено проблемам формування та оцінювання медіаграмотності, як фактору розповсюдження політичної інформації під час війни в Україні, що є актуальними сьогодні практично для всіх напрямів і рівнів модернізації політичного та освітнього процесів. Поняття медіаграмотності з кожним роком стає все більш затребуваним у наукових виданнях. Освіту у сфері масової інформації (медіаосвіту) пропонується розглядати як основний механізм формування медіакомпетентності та невід'ємну частину всієї системи освіти сучасної людини, а медіакомпетентність стає одним із центральних понять у новій освітній парадигмі. У статті досліджено розуміння медіакомпетентності в аспекті медіаосвіти, що дозволило розглянути дане поняття в двох аспектах, які доповнюють один одного: як з боку особистості яка розвивається та самоактуалізується, так і з боку тих соціальних інститутів, які несуть функцію виховання особистості в сучасному суспільстві (включаючи інформаційну та медіакультуру складові освіти і медіаосвіти в цілому). Зроблено висновок, що медіаграмотність сьогодні стає частиною професійної субкультури фахівців, умовою політичної соціалізації особистості в сучасному медіасвіті, фактором успішності людини в суспільстві, яке швидко змінюється; це засіб пізнання полікультурного світу та отримання нових знань; це спосіб самопрезентації та реалізації потенціалу особистості.

Ключові слова: медіаграмотність, медіаосвіта, політична культура, засоби масової інформації, політичний процес, політичні технології, дезінформація, гібридні війни, соціально-комунікативні технології, інформаційне протистояння, цифрова реальність, інформаційна війна.

Вступ. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у житті кожної людини, формуючи цінності, соціальні норми, установки, моделі поведінки, життєві сценарії та картину світу в цілому. При цьому не тільки виробництво, а й споживання медіаінформації стає самостійним видом діяльності сучасної людини. Особливе значення засоби масової інформації мають наразі не лише для молоді, практично всі вікові категорії задіяні в медіасередовищі, де здійснюється велика частина особистих комунікацій. Враховуючи роль засобів масової інформації в сучасному суспільстві, дослідники та громадськість все частіше акцентують увагу на необхідності розвитку медіаосвіти на всіх освітніх рівнях (від дошкільної до післядипломної освіти). Медіаграмотність та медіакомпетентність сьогодні є важливими практично для всіх сфер життя, до того ж освіта у сфері масової інформації розглядається як невід'ємна складова освіти сучасної людини.

У період діджиталізації та медіатизації політична комунікація дедалі більше залежить від особистих навичок та здібностей окремих осіб споживати політичний контент із різних джерел інформації. Останнім часом політична комунікація стала значною мірою залежною від медіаграмотності (або медіакомпетентності) громадськості. Сучасне медіанасичене суспільство буквально напрому залежить від цифрової грамотності користувачів, які фільтрують інформацію та орієнтуються в медіапросторі відповідно до цифрових навичок та рівня критичного мислення. На проти-

вагу цьому, вивченню навичок медіаграмотності приділяється дуже мало уваги.

Медіаграмотність сьогодні має велике значення для ЗМІ та громадської думки. Разом з тим, бракує досліджень у сфері зв'язків з громадськістю та медіаграмотності. Ця тема, безсумнівно, має великий потенціал, оскільки медіаграмотність безпосередньо впливає на суспільні відносини. Ефективність PR-стратегій, тактик та інструментів напрому залежить від того, як цільові групи фільтрують та перевіряють медіаконтент. Дослідження у сфері медіаграмотності та зв'язків з громадськістю сьогодні також мають певний потенціал для сприяння громадській дискусії щодо розвитку медіаграмотності та підвищення обізнаності серед фахівців зі зв'язків з громадськістю щодо теми відповідальної агітації.

Мета і завдання. Метою статті є дослідження медіаграмотності в умовах війни, визначення специфіки підвищення рівня медіаграмотності. Для досягнення мети слід вирішити наступні завдання: визначити розуміння медіаграмотності; окреслити основні проблемні напрямки дослідження, такі як маніпуляція масовою свідомістю; пропаганда та дезінформація; поляризація суспільства; роль соціальних мереж; медіаграмотність політиків.

Методи дослідження. Дослідження передбачає використання матеріалів українських та зарубіжних досліджень з проблеми медіакомпетентності, медіаосвіти, медіакультури, медіаграмотності того. З цією метою використовуються методи аналізу наукової літератури та технологічні

принципи організації емпіричного дослідження, придатні для української аудиторії. Аналіз літератури показав, що в даний час науковий інтерес до проблем формування медіакомпетентності тільки зростає, до вивчення зазначених проблем залучаються фахівці суміжних галузей наукових знань, розробляються і впроваджуються програми в галузі медіаосвіти, медіаосвітні курсів, збільшується кількість дисертацій з проблеми медіакомпетентності, розвивається грантова підтримка наукових досліджень у сфері формування та розвитку медіакомпетентності. На основі узагальнення пропозицій та теоретичних уявлень сучасних авторів з питання критеріїв медіаграмотності, виявлення значущих параметрів та показників проведено аналіз технології оцінювання та систематизації сучасних практик розвитку медіаграмотності, сутність якої полягає у створенні та застосуванні операційної моделі медіаграмотності, на основі якої було визначено основні сфери компетенції та показники оцінювання медіаграмотності.

Результати. Сучасні засоби масової інформації впливають на всі сфери людського життя, на всі процеси у сфері політики, культури та освіти. Зростаючий потік інформації вимагає від людини не тільки адекватного сприйняття, ефективної обробки інформації, а й творчого осмислення та критичного аналізу повідомлень ЗМІ.

Концепції інформаційного суспільства, розроблені в роботах К. Шеннона, Н. Вінера, А. Тюрінга, Д. Белла, М. Кастельса, Е. Тоффлера та інших, припускають високий рівень інформаційної культури сучасної людини, перш за все, її медіакультури, з метою ефективного використання переваг засобів масової інформації, і в той же час, протистояння негативним впливам медіа світу. У цьому контексті метою медіаосвіти як невід'ємної складової сучасної освіти є формування медіаграмотності та медіакомпетентності особистості. Медіакомпетентність, на нашу думку, не може бути відокремлена від формування загальної культури особистості. Інформатизація освіти, розвиток критичного мислення щодо «медіаповідомлень», які транслюються через різні засоби масової інформації, визначення загальної стратегії освітнього процесу в контексті формування єдиного інформаційного простору, розвиток понять «медіакommunikativні здібності», «інформаційна культура», «інформаційна картина світу» – ці та суміжні теми знаходяться в центрі наукових інтересів.

Протягом багатьох років було створено багато визначень медіаграмотності, які відображають різні точки зору, різні підходи, цілі та різні аудиторії. Загалом, медіаграмотність – це здатність застосовувати навички критичного мислення до повідомлень, знаків і символів, що передаються через ЗМІ. Це дає нам змогу робити кращий вибір щодо того, що ми хочемо читати, дивитися та слухати,

і допомагає нам стати розумнішими та проникливішими членами суспільства.

Термін медіаграмотність з кожним роком стає все більш популярним і часто зустрічається в наукових публікаціях, переважно в роботах політиків, соціологів, журналістів та педагогів. Медіакомпетентність у науковій літературі розглядається як елемент і як кінцевий результат медіаосвіти. Вона стає частиною професійної субкультури фахівців, умовою соціалізації особистості в сучасному медійному просторі, фактором успішності людини в суспільстві, яке швидко змінюється. У той же час медіакомпетентність виступає як засіб пізнання полікультурного світу, засіб отримання знань, спосіб самопрезентації та реалізації потенціалу особистості. Тут слід погодитися з думкою, що саме «вміння критично мислити і не піддаватися на інформаційні провокації ворога сьогодні серед обов'язкових для українців. Воно точно допоможе зберегти психоемоційне здоров'я, суспільну злагоду і забезпечить колективну невразливість до російських атак. Українські медіа втілюють різноманітні проєкти, щоб навчити співгромадян відрізняти правду від вигадки, перевіряти факти, не вестися на емоційні хвилі у соцмережах. Це, як продукти власного виробництва, так і втілені за допомогою інших фахівців цієї тематики» [2].

Термін «медіаграмотність» часто використовується як взаємозамінний з іншими термінами, пов'язаними з медіа та медіатехнологіями. Медіа означає всі електронні чи цифрові засоби та друковані чи художні візуальні засоби, які використовуються для передачі повідомлень. Грамотність – це здатність кодувати й декодувати символи, а також синтезувати й аналізувати повідомлення. Медіаграмотність – це здатність кодувати та декодувати символи, що передаються через медіа, а також синтезувати, аналізувати та створювати опосередковані повідомлення. Медіаосвіта – це вивчення медіа, включаючи «практичний» досвід і виробництво медіа. Освіта медіаграмотності – це освітня галузь, присвячена навчанню навичок, пов'язаних із медіаграмотністю.

Медіаграмотність спирається на традиційну грамотність і пропонує нові форми читання та письма. Медіакомпетентність розглядається, з одного боку, як якість особистості, з іншого – як система вимог до певного типу соціальної поведінки в медіапросторі. Медіаграмотність дає людям змогу бути критичними мислителями та творцями, ефективними комунікаторами та активними громадянами. Дійсно, в сучасних умовах інформаційної війни медіаграмотність набуває характеристики не лише інструмента «для захисту від маніпуляцій, але й вона стає критичним елементом стійкості суспільства та національної безпеки» [5]. Це відбувається тому, що «здатність населення аналізувати та відрізняти правдиву інформацію від фейкової

стала необхідною умовою для збереження стабільності та єдності країни» [5].

Медіаграмотність є необхідною, неминучою та реалістичною відповіддю на складне, постійно мінливе електронне середовище та комунікаційний потік. Щоб стати успішним студентом, відповідальним громадянином, продуктивним працівником або компетентним і сумлінним споживачем, люди повинні набути досвіду роботи з дедалі складнішими інформаційними та розважальними медіа, які звертаються до нас на мультисенсорному рівні, впливаючи на те, як ми думаємо, відчуваємо та поведимося.

Сучасні інформаційні та розважальні технології спілкуються з нами за допомогою потужної комбінації слів, зображень і звуків. Таким чином, нам потрібно розвинути ширший набір навичок грамотності, які допоможуть нам як розуміти повідомлення, які ми отримуємо, так і ефективно використовувати ці інструменти для розробки та розповсюдження наших повідомлень. Бути грамотним у епоху ЗМІ вимагає навичок критичного мислення, які дають нам змогу приймати рішення, особливо це стосується політичних процесів.

Сучасні медіа-технології надають індивідам величезні потенційні можливості для обміну інформацією, «віртуального» знайомства з різними країнами та їх культурами, для розширення кругозору, підвищення професійного і загальнокультурного рівня особистості, але в той же час розширення сфери масової інформації призводить до інформаційного перевантаження особистості, психологічних маніпулятивних впливів, «віртуалізації свідомості» і зростання стереотипізації в міжособистісному спілкуванні. Для цього потрібен особливий розвиток системи медіаосвіти та підвищення рівня медіаграмотності. Можна пов'язати пріоритетність та актуальність медіаосвіти в сучасному світі з такими причинами, як високий рівень медіаспоживання та насиченість сучасних суспільств засобами масової інформації; ідеологічне значення ЗМІ та їх вплив як індустрії на свідомість аудиторії; стрімке зростання обсягу медіаінформації, посилення механізмів її управління та поширення, – інтенсивність проникнення ЗМІ в основні демократичні процеси; підвищення важливості візуальної комунікації та інформації в усіх сферах; необхідність освіти школярів/студентів з орієнтацією на виконання майбутніх вимог; зростаючі національні та міжнародні процеси приватизації інформації.

Зрозуміло, що під час війни різноманітні маніпуляції набувають нових форм. Як правильно зазначено групою авторів в їх спільній праці «спільність, опірність, підтримка власної армії та влади, створює фундаментальні елементи стабільності та успішності країни за таких умов. Противник цілеспрямовано намагається підірвати цю спіль-

ність, активно використовуючи стратегії інформаційної маніпуляції, щоб розхитати єдність, впроваджуючи негативні сторони життя та співіснування» [4, с. 8]. Науковці зазначають, що «під час таких періодів відрізнити маніпулятивну, неправдиву, упереджену чи спотворену інформацію від достовірної стає майже неможливим» [4, с. 8]. Автори пояснюють це тим, що «маніпулятори прямо використовують такі ж способи подання новин, як і традиційні медіа, залишаючи людей в стані невпевненості, збудженості, роздратування. За умов війни або кризи, коли питання безпеки та задоволення основних потреб загострюються, широке тлумачення цих понять відкриває можливість ворогові прямо втручатися в будь-які інформаційні процеси. Так інформація, що виникає з реальних потреб та поширюється реальними людьми, стає знарядом маніпуляції» [4, с. 8].

Одним із ключів до медіаграмотності є вільне поширення інформації. Це право гарантується всім без винятку громадянам країни. Це означає, що ви можете збирати, поширювати та обмінюватися інформацією, якщо це не порушує закон та права інших осіб. Важливо використовувати достовірні джерела, до яких належать офіційні сайти, заяви прес-служб, відповіді на запити, а також бази даних.

Слід звернути увагу на міжнародні принципи, які важливі для медіаграмотності. Вони були сформульовані Європейським судом з прав людини, і, незважаючи на те, що не є обов'язковими до виконання, широко використовуються в практиці як ефективний посібник. Наприклад, якщо публікація в пресі або соціальних мережах присвячена політичним питанням або питанням суспільної важливості, то журналісти та читачі мають право приділяти темі більше уваги, шукати істину та важливі деталі. Наприклад, у передвиборчий період громадяни будуть активно цікавитися кандидатами, хотіти отримати про них більше інформації, в тому числі особистої. Або якщо подія викликає інтерес суспільства (наприклад, чиновника підозрюють у розкраданні бюджетних коштів), то інтерес до його персони, безсумнівно, зростає. Але не варто плутати суспільний інтерес з банальною цікавістю: бажання покопатися в брудній білизні зірок і артистів не дає права втручатися в їх особисте життя.

Навчання медіаграмотності може допомогти людям краще розпізнати правдивість заяв ЗМІ, дозволяючи їм виявляти «фейкові новини» та приймати більш обґрунтовані рішення. Тут можна виділити відповідні виміри: когнітивний: інформація, яка передається; емоційний: глибинні почуття, які виражаються; естетичний: загальна точність і художність повідомлення; мораль: цінності, які передаються через повідомлення. На мою думку, ці виміри можна використовувати як відправну точку для вдосконалення наших навичок медіаграмотності.

З огляду на когнітивний вимір можна оцінити, яку інформацію реклама передає нам, поставивши деякі з наступних запитань: що реклама обіцяє зробити? За емоційним виміром ми можемо оцінити почуття, які творець реклами хоче, щоб ми відчували. З естетичного аспекту ми можемо визначити, як реклама використовує повідомлення та зображення, щоб змусити нас повірити, що продукт виконає свої обіцянки. Щодо морального виміру, ми можемо дослідити те, що хотіли сказати автори реклами.

Медіаграмотність не тільки дозволить виявляти, аналізувати та оцінювати негативні чи фальшиві медіа-повідомлення, вона фактично дозволить більше розуміти медіа, тому що вона повертає контроль над медіа у ваші руки. Медіаграмотність допомагає виявляти та протидіяти ворожим наративам, які поширює російська пропаганда, зберігаючи єдність та стійкість суспільства.

Науковці Ю.Горбань та О.Олійник зазначають, що в останні роки «середовище масових комунікацій і способи залучення громадян до політичної культури докорінно змінилися. Взаємозв'язок між споживанням, здатністю використовувати, інтерпретувати медіапродукцію та політичною залученістю став складним. Наявні кілька тенденцій, які створюють нагальну потребу в розвитку медіаграмотності для сприяння кращому функціонуванню демократії. Ці тенденції, зокрема, охоплюють зміну середовища засобів масової інформації, поширення дезінформації, а також зниження довіри до професійних медіа та журналістики» [1, с. 203]. Вчені акцентують увагу на тому, що «ситуація в цій сфері виявилася досить напруженою під час війни, коли росія використовувала інформаційні потоки як засіб просування пропаганди й інформаційної агресії, насадження наративів. У міру того як Україна продовжує захищати свій суверенітет і демократичні цінності від зовнішньої агресії, здатність її громадян критично аналізувати та реагувати на медійний контент стала вирішальним складником національної безпеки та стійкості. На майбутнє Україна залишається відданою розвитку медіаграмотності як однієї із основних стратегій інформаційної безпеки» [1, с. 203]. А.Пехник говорить про те, що «ЄС також вживає конкретних заходів для посилення стійкості шляхом покращення своїх можливостей усвідомлювати, аналізувати та реагувати на гібридні загрози через Центр передового досвіду з протидії гібридним загрозам або шляхом створення системи швидкого сповіщення для протидії дезінформації» [6].

Наразі, Європейська обсерваторія цифрових медіа (EDMO) опублікувала посібник для успішної реалізації ініціатив з медіаграмотності, який було розроблено Робочою групою EDMO зі стандартів та найкращих практик медіаграмотності за

участю 14 національних та багатонаціональних центрів EDMO, а також понад 100 практиків та експертів з понад 50 країн світу. Посібник має на меті допомогти зробити ініціативи з медіаграмотності в Європі більш ефективними для підвищення стійкості суспільств до дезінформації та дезінформації в Інтернеті.

Науковці Ю.Горбань та О.Олійник визначають медіаграмотність, як «можливість доступу, аналізу, оцінки та створення медійного контенту в різних формах. Будь-яке визначення медіаграмотності відображає широке поняття, що містить різноманітні навички та компетенції, зокрема критичне мислення, ефективну комунікацію та творчий вираз» [1, с. 202]. На думку експертів до аспектів медіаграмотності можна віднести: «відчуття комфорту з усіма наявними медіа, від газет до віртуальних спільнот; активне використання медіа, наприклад, через інтерактивне телебачення, використання пошукових систем в інтернеті або участь у віртуальних спільнотах; використання потенціалу медіа для доступу до культури, міжкультурного діалогу, навчання та повсякденного застосування, наприклад, через бібліотеки; усвідомлення авторських прав, які є важливими для культури законності, особливо для молодого покоління в його подвійній ролі споживачів та виробників контенту; творче використання медіа; розуміння медійної економіки; критичний підхід до медіа щодо якості та точності контенту – здатність оцінювати інформацію, взаємодія з рекламою в різних медіа, розумне використання пошукових систем» [1, с. 202].

У. Кірієнко вважає, що медіаграмотність складається з таких складових: «естетичні та креативні навички: здатність бачити, чути, створювати та інтерпретувати медіаконтент; інтерактивні навички: здатність спілкуватися за допомогою медіа та уявляти себе в різних медіаролях. Ці навички можуть бути розвинені в рамках взаємодії під час навчання й практики та дають можливість висловлювати своє розуміння й думки; навички критичного аналізу: вміння інтерпретувати і розуміти значення різноманітних медіаконтентів, використовуючи різні аналітичні інструменти. Навички краще розвивати через вивчення медіаконтентів і жанрів; навички безпеки: вміння знаходити вихід зі скрутних ситуацій і уникати їх. Найважливішими навичками безпечної поведінки у віртуальному просторі є захист особистої інформації і вміння уникати шкідливих контактів і контенту» [3, с. 5].

Систему медіаосвіти можна розглядати в двох взаємодоповнюючих аспектах: як з боку особистості, яка розвивається, так і з боку тих соціальних інститутів, які несуть функцію освіти людини (в тому числі і самого інституту освіти). В процесі медіаосвіти відбувається формування медіакомпетентності суб'єкта, рівень якої може визначатися значенням параметрів трьох основних складових

медіакомпетентності особистості в широкому розумінні. Ці три складові можна охарактеризувати таким чином: медіаосвіта, яка передбачає, що суб'єкт має достатні знання про медіасвіт, його особливості, структуру, форми та мультикультурний контент; медіакомпетентність, яка передбачає ефективну поведінку у світі медіа, тобто розвиток нових медіатехнологій та моделей поведінки, включаючи комунікацію через медіасистеми (Інтернет тощо); медіабезпека або наявність медіаімунітету, як здатність зберігати та відстоювати особисту ідентичність у мінливих медіапросторах, у тому числі при перетині культурних кордонів.

Прикладом успішної ініціативи у сфері медіаграмотності стала Всеохопна інформаційно-просвітницька кампанія з протидії дезінформації, яка проходила з червня 2023 року по серпень 2024 року!" [5].

Також можна відзначити ініціативу в рамках проекту «Інформаційна безпека: медіаграмотність в умовах воєнного часу». Так, за допомогою благодійного фонду «Академія української преси» на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» протягом двох місяців проведено 23 заходи в яких взяло участь більше 2000 осіб. Було проведено «одноденний семінар для усіх бажаючих області та регіону, де взяло участь 291 особа, 14 областей України та створено медіаосвітній контент, який включає в себе 6 відеороликів». Ці матеріали було «розміщено в соціальних мережах, на сайті Університету Ушинського та на курсах підвищення кваліфікації у Південноукраїнському центрі професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери. Організатором виступив Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери Університету Ушинського» [3].

Систему медіаосвіти можна розглядати в двох взаємодоповнюючих аспектах: як з боку особистості, яка розвивається, так і з боку тих соціальних інститутів, які несуть функцію освіти людини (в тому числі і самого інституту освіти). В процесі медіаосвіти відбувається формування медіакомпетентності суб'єкта, рівень якої може визначатися значенням параметрів трьох основних складових медіакомпетентності особистості в широкому розумінні. Ці три складові можна охарактеризувати таким чином: медіаосвіта, яка передбачає, що суб'єкт має достатні знання про медіасвіт, його особливості, структуру, форми та мультикультурний контент; медіакомпетентність, яка передбачає ефективну поведінку у світі медіа, тобто розвиток нових медіатехнологій та моделей поведінки, включаючи комунікацію через медіасистеми (Інтернет тощо); медіабезпека або наявність медіаімунітету, як здатність зберігати та відстоювати особисту ідентичність

у мінливих медіапросторах, у тому числі при перетині культурних кордонів.

Висновки. Розвиток інформаційної культури та модернізацію освіти слід розглядати як необхідні умови формування високого рівня медіаграмотності, забезпечення ефективності міжкультурної комунікації та прийняття полікультурного характеру сучасного життя. При цьому медіаграмотність розглядається як елемент медіаосвіти. В той же час медіаграмотність виступає як засіб пізнання полікультурного світу; як засіб отримання нових знань; як спосіб самопрезентації та реалізації потенціалу особистості. Концепція медіакомпетентності як особистісного результату медіаосвіти представляє собою ментальну рефлексію та формування (адекватних) соціальних уявлень про медіапростір. Також, це поведінка та оволодіння новими формами поведінки та поведінкових патернів, включаючи групову поведінку. Це відбувається за допомогою механізмів конформізму, наслідування, зараження та власної ідентифікації. Сьогодні спостерігаємо процеси, коли медіакомпетентності виходять далеко за межі вміння використовувати медіа як технічного засобу: знання про використання медіа замінюються знаннями про те, як орієнтуватися в медіапросторі, а це передбачає вміння аналізувати політичні проблеми, що виникають при використанні медіатехнологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбань, Ю., Олійник О. Медіаграмотність як чинник захисту інформаційного простору від ворожої дезінформації в час війни. Український інформаційний простір, 2024, № (1(13), с. 194–205. [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50717/https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50717/https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896) (дата звернення 20.01.2025).
2. Медіаграмотність в умовах війни: як українські медіа працюють на інформаційний захист. Наші регіональні новини. 31.10.2024. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/mediagramotnist-v-umovah-vijny-yak-ukrayinski-media-pratsyuyut-na-informatsijnyj-zahyst/> (дата звернення 20.01.2025)
3. Медіаграмотність для освітян в умовах війни: інформаційно-аналітичні матеріали. Освіта і наука в умовах війни. Віртуальний читальний зал освітянина ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / упоряд. У. Кірієнко. Київ, 2023, 15 с.
4. Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив / Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А. / за загал. ред. О. Волошенюк, В. Іванова. К. : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023, 68 с.
5. Медіаграмотність як ключовий захист в умовах інформаційної війни. Національний проєкт з медіаграмотності "Фільтр". 31.08.2024 URL: <https://filter.mkip.gov.ua/mediagramotnist-yak-klyuchovyj-zahyst-v-umovah-informacijnoyi-vijny/> (дата звернення 20.01.2025)
6. Пехник А. В. Допомога Україні від міжнародної спільноти в галузі освіти під час війни: регіональний

та глобальний аспекти. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 1. С. 175–178.

7. Триває мініпроект від АУП «Інформаційна безпека: медіаграмотність в умовах воєнного часу. 10.08.2023. Портал медіаосвіти та медіаграмотності. URL: <https://medialiteracy.org.ua/miniprojekt-vid-aup-informatsijna-bezpeka-mediagramotnist-v-umovah-voyennogo-chasu/> (дата звернення 20.01.2025)

REFERENCES:

1. Horban, Yu., & Oliinyk, O. Mediahramotnist yak chynnyk zakhystu informatsiinoho prostoru vid vorozhoi dezinformatsii v chas viiny. [Media literacy as a factor in protecting the information space from enemy disinformation during wartime]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir*, 2024, № 1(13), s. 194–205. [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50717/https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50717/https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896) [in Ukrainian] (data zvernennia 20.01.2025).

2. Mediahramotnist v umovakh viiny: yak ukrainski media pratsiuiut na informatsiinyi zakhyst. [Media literacy in the conditions of war: how Ukrainian media works for information protection]. *Nashi rehionalni novyny*. 31.10.2024. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/mediagramotnist-v-umovah-viiny-yak-ukrayinski-media-pratsyuyut-na-informatsiinyi-zahyst/> [in Ukrainian] (data zvernennia 20.01.2025)

3. Mediahramotnist dlia osvitan v umovakh viiny: informatsiino-analitychni materialy. [Media literacy for educators in conditions of war: information and analytical materials]. *Osvita i nauka v umovakh viiny*. Virtualnyi chytalnyi zal osvityanyna DNPB Ukrainy im.

V. O. Sukhomlynskooho / uporiad. U. Kiriienko. Kyiv, 2023, 15 s. [in Ukrainian]

4. Mediahramotnist pid chas viiny: teoriia, metodyka, interaktyv [Media literacy during the war: theory, methodology, interactive] / Dovzhenko O., Yehorova A., Ivanova T., Miskyi V., Potapova V., Yurychko A. / za zahal. red. O. Volosheniuk, V. Ivanova. K. : Akademiia ukrainskoi presy, Tsentrlilnoi presy, 2023, 68 s. [in Ukrainian]

5. Mediahramotnist yak kliuchovi zakhyst v umovakh informatsiinoi viiny. [Media literacy as a key defense in the conditions of information warfare] Natsionalnyi proiekt z mediahramotnosti "Filtr". 31.08.2024 URL: <https://filter.mkip.gov.ua/mediagramotnist-yak-klyuchoviy-zahyst-v-umovah-informacziynoyi-viiny/> [in Ukrainian] (data zvernennia 20.01.2025)

6. Pekhnyk A. V. Dopomoha Ukraini vid mizhnarodnoi spilnoty v haluzi osvity pid chas viiny: rehionalnyi ta hlobalnyi aspekty. [Aid to Ukraine from the international community in the field of education during the war: regional and global aspects]. *Yevropeiski oriientyry rozvytku Ukrainy v umovakh viiny ta hlobalnykh vyklykiv KhKhI stolittia: synerhiia naukovykh, osvitynykh ta tekhnolohichnykh rishen: materialy Mizhnar. nauk.- prakt. konf. (m. Odessa, 19 travnia 2023 r.)* Odessa: Vydavnytstvo «Yurydyka», T. 1. S. 175–178. [in Ukrainian]

7. Tryvaie miniproiekt vid AUP «Informatsiina безпека: mediahramotnist v umovakh voiennoho chasu. [The AUP mini-project "Information security: media literacy in wartime conditions" is ongoing.] 10.08.2023. Portal mediaosvity ta mediahramotnosti. URL: <https://medialiteracy.org.ua/miniprojekt-vid-aup-informatsijna-bezpeka-mediagramotnist-v-umovah-voyennogo-chasu/> [in Ukrainian] (data zvernennia 20.01.2025)

Media literacy as a factor in the dissemination of political information

Rutskyi Serhii Vasylovych

Postgraduate Student at the Department of Political Science and Law
State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"
Staroportofrankivska str., 26, Odessa, Ukraine
ORCID: 0009-0008-2420-9745

The article is devoted to the problems of formation and assessment of media literacy as a factor in the dissemination of political information during the war in Ukraine, which are relevant today for almost all areas and levels of modernization of political and educational processes. The concept of media literacy is becoming more and more in demand in scientific publications every year. Education in the field of mass media (media education) is proposed to be considered as the main mechanism for the formation of media competence and an integral part of the entire education system of a modern person, and media competence is becoming one of the central concepts in the new educational paradigm. The article studies the understanding of media competence in the aspect of media education, which made it possible to consider this concept in two aspects that complement each other: both on the part of the developing and self-actualizing personality, and on the part of those social institutions that carry the function of educating the individual in modern society (including the information and media components of education and media education in general). It is concluded that media literacy today is becoming part of the professional subculture of specialists, a condition for the political socialization of an individual in the modern media world, a factor of human success in a rapidly changing society; it is a means of learning about the multicultural world and obtaining new knowledge; it is a way of self-presentation and realization of the potential of the individual.

Key words: media literacy, media education, political culture, mass media, political process, political technologies, disinformation, hybrid wars, social and communication technologies, information confrontation, digital reality, information war.